

РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ: ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП

У сучасних умовах розвитку важливого значення набуває історичний досвід минулих поколінь. Посилюється увага і до історико-правових досліджень, присвячених формуванню туристичної галузі. Новації у туризмі неможливо зрозуміти без аналізу його генези.

Світова історія туристичних подорожей налічує десятки століть. Міфологічні та письмові джерела історії Давнього Сходу й Античного Світу містять найдавніші відомості про туризм: мандрували аргонавти, Геракл, Одисей, Едіп, Персей, Орест і Пілат тощо. З розширенням торгової діяльності й завоювань у Стародавній Греції, Римі, Китаї представники аристократії та інших заможних соціальних груп все частіше відправлялися в комерційні та дипломатичні поїздки, у подорожі для пізнання іноземних країн чи просто для розваг і задоволення. «Батько історії» Геродот (VI ст. до н.е.) склав перші дорожні нариси про свої подорожі. В подібних джерелах фіксувались мова, місцевий побут, звичаї, традиції, менталітет, світогляд, релігія та церква, особливості гостинності, рівень і характер культури й науки відповідних країн. Відтоді ж спостерігається перша ознака явища туризму – індивідуальні та групові пересування подорожуючих людей в умовах функціонування досконалого організаційно-правового механізму регулювання соціально-економічних і політичних відносин, який встановлював і забезпечував перемир'я між ворогуючими полісами на період проведення загальних заходів (Олімпійських ігор та ін.), на які прямували мандрівники [1, с. 83]. При цьому забезпечувалась їх особиста та майнова недоторканість і безпека.

З античності вперше згадуються й інститути гостинності (проксенії), ісополітії, сімболу, арбітражу (третейських судів), які виникли з розвитком міжнародних зв'язків, збільшенням обсягів торгівлі та необхідністю юридичного оформлення перебування іноземців і розробки спеціального правового інституту їх захисту. Проксен був зобов'язаний надавати загальні послуги групам іноземців щодо розміщення, участі у публічних заходах тощо [2, с. 269]. Проксенія спочатку здійснювалася між окремими особами, а пізніше – між державами. Статус проксенів у Стародавній Греції вважався добровільним і почесним, тому їх послуги поступово стали постійними [3]. Ісополітія передбачала надання громадянам однієї держави прав місцевих громадян (за двостороннім договором, або одностороннє – переважно за особисті заслуги і допомогу). Сімболами називалися договори про колізійні

цивільно-процесуальні норми у разі цивільних процесів з торгових, кредитних, договірних спорів між громадянами різних полісів [2, с. 269].

Отже, античний туризм сприяв появі нового виду міжнародних відносин у вигляді особистих подорожей, що регулювалися спеціальними соціально-правовими інститутами гостинності, звичаїв і традицій у практиці туристичних послуг, а також стимулював підвищення культури і прагнення до пізнання світу та першовідкриттів [4, с. 5].

За періоду арабських завоювань (VIII ст. н.е.) та епохи Великих географічних відкриттів європейцями (починаючи з Марко Поло, XII ст. н.е.) збереглися записи про подорожі, що мають велике наукове, історичне й пізнавальне значення й донині. Серед них – літературна пам'ятка «Ходіння за три моря» у формі подорожніх нотаток купця Нікітіна про комерційну подорож з м. Твері до Індії у 1468–1472 рр.

З другої половини XIV ст. розпочався розвиток первинного накопичення капіталу, що збільшило купецький прошарок і підсилило європейську експансію, потягнувши удосконалення картографії, суднобудівництва та мореплавства. Починаючи з середини XVI ст. жителі Північної Європи здійснювали поїздки на лікування до мінеральних джерел, відомих навчальних центрів Італії та пам'яток великих цивілізацій у Південній Європі. Спочатку подорожувала лише знать, паломники й дипломатичні посланники [5].

Отже, національний туризм та його нормативно-правове регулювання беруть свої витoki з найдавніших часів і визначались цивілізаційним рівнем та особливостями політичного, економічного, соціального і правового розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сакун Л. В. Історичні корені та етапи розвитку туризму в Західній Європі // Проблеми міжнародного туризму : збірник наукових статей. Київ : ЧАС ПІК, 1997. С. 83–89.
2. Сергеев В. С. История Древней Греции / под ред. Н. А. Машкина, А. В. Мишулина. Москва : Красный пролетарий, 1948. 552 с.
3. Серьогін О. Ю. Правове регулювання міжнародних туристичних відносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Київський нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 2002. 21 с.
4. Герасименко В. Г. Основы туристического бизнеса : учебное пособие для вузов. Одесса : Черноморье, 1997. 160 с.
5. Друк В. Український туризм: історичний розвиток та сучасне правове регулювання. URL : <http://ball.znaimo.com.ua/docs/22693/index-134677-28.html>